

УДК 332:330

ТЕОРІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ У ГЕНЕЗИСІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

http://ORCID ID: 0000-0003-1605-1403

Тульчинський Ростислав Володимирович, к. е. н., доцент, завідувач кафедри менеджменту і публічного адміністрування, ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», м. Київ, r_istu@ukr.net, +380445592433

Rostislav Tulchinskiy, Candidate of economic sciences, Associate professor, Head of the department management and public administration PHEI "Academician Yuriy Bugay International scientific and technical university", m. Kyiv

R. Tulchinskiy. Theories of regional development in the genesis of economic thought.

The urgency of the study is due to the fact, that the main provisions evolution of regional development theories makes it possible to formulate conceptual approaches, mechanisms, tools of economic and managerial determinants of a new regionalism formation in Ukraine. The study made it possible to find out that the rational allocation of production in the regional aspect within the theory of spatial regional economics was covered in the works of the classical economic school researchers, in the works of the supporters of Keynesianism, neoclassicists and other scholars of various economic schools. The development of economic thought has led to a branch of the theoretical direction of studying the problems of the regional aspects functioning. At the beginning of the regional processes theoretical understanding, the peculiarities of spatial development were considered throughout the prism of the allocation of industries. Homogeneous areas were in the focus of researchers for a long time that is areas that are limited to a small number of economic characteristics. With some time, in theories of regional development have begun to consider the specific features of the study object, which characterize the spatial aspects of the business entities functioning. Later, the pulse approach was used in theories of regional development. Significant influence on the economic theory development has made by J. Schumpeter's concept of "diffusion of innovations", which substantiated the emergence, features and spread of innovations, as well as uneven development regarding to the unpredictable emergence of innovations.

Тульчинський Р. В. Теорії регіонального розвитку у генезисі економічної думки.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що еволюція основних положень теорій регіонального розвитку дає можливість сформулювати концептуальні підходи, механізми, інструменти економічних та управлінських детермінант становлення нового регіоналізму в Україні. Проведене дослідження дало можливість з'ясувати, що раціональне розміщення виробництва у регіональному аспекті в межах теорії просторової регіональної економіки висвітлювалося у роботах дослідників класичної економічної школи, у працях прихильників кейнсіанства, неокласиків та інших науковців різних економічних шкіл. Розвиток економічної думки призвів до відгалуження теоретичного напрямку вивчення проблематики функціонування регіональних аспектів. На початку теоретичного осмислення регіональних процесів особливості просторового розвитку розглядалися скрізь призму розміщення галузей промисловості. В центрі уваги науковців досить тривалий час знаходилися гомогенні території, тобто однорідні території або території, які обмежувались невеликою кількістю економічних характеристик. З певним часом, в теоріях регіонального розвитку почали враховуватися специфічні риси об'єкта дослідження, що характеризують просторові аспекти функціонування господарюючих суб'єктів. У подальшому, в теоріях регіонального розвитку став використовуватися імпульсний підхід. Вагомий вплив на розвиток економічної теорії здійснила концепція «дифузії нововведень» Й. Шумпетера, що обґрунтовувала виникнення, особливості та поширення інновацій, а також нерівномірність розвитку у зв'язку з непередбаченим виникненням нововведень.

Тульчинский Р. В. Теории регионального развития в генезисе экономической мысли.

Актуальность исследования обусловлена тем, что эволюция основных положений теорий регионального развития даёт возможность сформулировать концептуальные подходы, механизмы, инструменты экономических и управленческих детерминант становления нового регионализма в Украине. Проведенное исследование позволило выяснить, что рациональное размещение производства в региональном аспекте в рамках теории пространственной региональной экономики освещалось в работах исследователей классической экономической школы, в трудах сторонников кейнсианства, неоклассиков и других ученых различных экономических школ. Развитие экономической мысли привело к отделению теоретического направления изучения проблематики функционирования региональных аспектов. В начале теоретического осмысления региональных процессов особенности пространственного развития

рассматривались сквозь призму размещения отраслей промышленности. В центре внимания ученых достаточно длительное время находились гомогенные территории, то есть однородные территории или территории, которые ограничивались небольшим количеством экономических характеристик. Со временем, в теориях регионального развития начали учитываться специфические черты объекта исследования, характеризующие пространственные аспекты функционирования хозяйствующих субъектов. В дальнейшем, в теориях регионального развития стал использоваться импульсный подход. Существенно повлияла на развитие экономической теории концепция «диффузии нововведений» Й. Шумпетера, которая обосновывала возникновение, особенности и распространение инноваций, а также неравномерность развития в связи с непредсказуемым появлением нововведений.

Постановка проблеми. Становлення нового регіоналізму в Україні вимагає прийняття рішень владними структурами різного рівня з урахуванням науково-методичного підґрунтя, що сприятиме модернізації економіки регіонів та країни в цілому. Дослідження еволюції та основних положень теорій регіонального розвитку дає можливість сформулювати концептуальні підходи, механізми, інструменти економічних та управлінських детермінант становлення нового регіоналізму в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на вагомий внесок науковців щодо дослідження концепцій регіонального розвитку, необхідно відзначити, що зазвичай акцентується увага на певному теоретичному напрямі. Так, на теоріях конкурентоспроможності регіонів свою увагу сконцентрували такі науковці, як В. Воротній, Т. Ігнатова, В. Підвисоцький та ін., на теоріях сталого розвитку регіонів – П. Беленький, А. Голикова, О. Жихор, В. Куйбіда, регіонального інноваційного розвитку – С. Максименком, А. Михненком, В. Соловйовим та інші. Таким чином, частіше всього досліджуються окремі теорії та концепції регіонального розвитку. Але, для розвитку концепції нового регіоналізму та розробки детермінант його становлення необхідно дослідження еволюції різноспрямованих концепцій регіонального розвитку, що і зумовлює дане дослідження.

Мета статті. Метою статті є дослідження еволюції та основних положень теорій регіонального розвитку, запропонованих вченими різних економічних шкіл.

Результати дослідження. Генезис наукової думки відносно причин, особливостей, напрямів стратегічного розвитку регіонів базується на теоретико-методологічних концепціях та дослідженнях різних науковців та наукових шкіл. Еволюція наукових досліджень щодо розвитку регіонів бере витоки з теорії розміщення виробництва класичної економічної школи та її представника – німецького економіста Йогана Тюнена. У своїй праці «Ізольована держава в її відновленні до сільського господарства та національної економіки» [1], що була опублікована у 1826 р., вчений наголошує на впливі територіального фактору розміщення та економічної відстані на ціни, земельну ренту, витрати та прибуток підприємств. На прикладі розміщення сільськогосподарського виробництва він довів, що «оптимальна схема розміщення сільськогосподарського виробництва – це система концентричних кіл (поясів) різного діаметру навколо центрального міста, які поділяють зони розміщення різних видів сільськогосподарської діяльності. У свою чергу, інтенсивність господарювання знижується в міру віддалення від міста» [2, с. 25]. За використанням критерію мінімізації транспортних витрат вчений обґрунтував зміни в ціні товару для споживача, а також поглибив вчення засновника класичної школи політекономії В. Петті, що ввів поняття «диференційованої земельної ренти», причинами існування якої він вбачав у відмінності родючості землі і розташування її до ринку збуту. Він наголошував, що просторова диференціація обґрунтовується: необхідним обсягом аграрного виробництва та номенклатурою сільськогосподарської продукції для потреб міста; перевезеннями сільськогосподарської продукції та технологією аграрного виробництва; прагненням сільськогосподарських виробників до максимізації земельної ренти через виробництво продукції, для якої положення земель відносно ринку збуту є найбільш вигідними.

Й. Тюнен започаткував дослідження у напрямі регіональної (просторової) економіки, довівши теорію розміщення у залежності від факторів економічної відстані

сільськогосподарських виробників від міста (центру попиту), а також ввівши для обґрунтування розміщення виробництва метод математичного моделювання системи просторових економічних зон.

Німецький вчений класик В. Лаунхардт продовжив вчення Й. Тюнена і у 1882 р. опублікував працю «Практика ефективного місцеположення промислового об'єкта» [3], в якій розрахував пункт оптимального розташування виробництва геометричним методом розрахунків валового (локального) трикутника (проблем трьох точок) у залежності від ринку збуту продукції для одного виду продукції з урахуванням: витрат виробництва, віддаленості джерел сировини та знаходженням вагових співвідношень перевезень вантажів і відстаней, допускаючи, що в усіх напрямках існують однаково гарні умови транспортування, вартість яких пропорційна масі та відстані перевезення, а також відомі місце розташування джерел сировини, палива та пункту збуту.

Інший співвітчизник Й. Тюнена та В. Лаунхардта, основоположник «теорії штандарта» А. Вебер у 1909 р. у книзі «Про розташування промисловості: чиста теорія штандарта» [4] запропонував теорію розміщення «ізолюваного» промислового підприємства задля зменшення виробничих витрат у залежності від: по-перше, транспортної орієнтації, коли витрати транспортування можуть перекриватися через переміщення виробництва до робочих пунктів; по-друге, орієнтації на робочу силу – переміщення виробництва у пункти з найдешевшою робочою силою, в результаті чого виробництво або залишиться в транспортному пункті, або переміщується у робочий пункт; по-третє, агломерації, тобто розміщення підприємств в центрах нагромадження інших промислових підприємств, що призводить до зменшення витрат на сировину та інфраструктуру, які можна виразити через витрати транспортування. А. Вебер побудував геометричну фігуру «штандарт», яка утворювалась з'єднанням пунктів розташування з оптимальним математичним складом для кожного виду продукції.

У 1933 р. німецький учений В. Крісталлер, учень А. Вебера, у праці «Центральні місця Південної Німеччини» висунув «теорію центральних місць», під яким він розумів «велике місто, центр для інших населених пунктів зазначеного району, який забезпечує їх головними товарами та послугами» [5]. Теорія, яка знайшла свою практичну реалізацію, де економічні центри обслуговують товарами та послугами себе та населення своєї округи, формуючи зони збуту, розміри якої залежать від рівня ієрархії центрів. При цьому, тільки у великих місцях мають вироблятися предмети розкоші, театри, музеї тощо; у середніх поселеннях виробляється одяг, надаються основні побутові послуги тощо, але, при цьому у кожному населеному пункті – товари першої необхідності. Таким чином, В. Крісталлер, досліджуючи просторову будову економіки своєю теорією розташування центральних місць, пішов далі просторового розміщення промислових підприємств, надавши поштовх для досліджень послідовників А. Льоші та М. Бекмана.

А. Льош запропонував теорію організації економічного простору. Представник німецької школи у 1940 р. в книзі «Просторовий порядок виробництва» [6], розглядаючи розміщення всієї економічної системи, в цілому акцентував увагу на економіці районів, зовнішньої торгівлі тощо, в межах концепції «регіонального ландшафту». При розгляді розташування підприємств головним фактором науковець вважає отримання максимального прибутку та ринок збуту готової продукції, а не зменшення витрат виробництва за теорією А. Вебера. Запропонувавши більш складну модель розташування підприємств, розраховану на основі конусу попиту, що визначає залежність відстані місця споживання від місця виробництва, він доводить, що при зростанні витрат транспортування ціна на продукцію в периферійних частинах ринкових зон підвищуються, а попит падає.

Американський економіст та географ, прихильник кейнсіанства У. Айзард [7] у 1956 р. та 1960 р. опублікував роботи, в яких запропонував інтегральну модель територіальної проекції соціально-економічного життя суспільства як економічного ландшафту території, що базується на споживчому попиті та його географічному

розташуванні, а також на наявності інших економічних ресурсів. Вчений У. Айзард один із перших запропонував оцінку регіону із врахуванням розвитку соціальної інфраструктури та визначенням коефіцієнту локалізації, який дозволяє зіставити порайонний розподіл показників (зайнятості, випуску продукції, основних засобів та ін.) у даній галузі промисловості з подібним розподілом вихідної величини сумарного значення показника в галузі по країні та дає можливість зіставлення процентного розподілу двох параметрів в порайонному розрізі.

Представник кембриджської школи, один із засновників неокласичного напрямку економічної науки А. Маршалл, залишив вагомий внесок у розвиток просторових продуктивних сил. У 1890-1891 рр., у праці «Принципи економічної науки» він опублікував дослідження щодо «Концентрації спеціалізованих виробництв в окремих районах», в якій виокремив економічні структури, які «часто можуть бути стійкими завдяки концентрації безлічі схожих малих бізнесів у певному місці» [8].

Науковець обґрунтовує концентрацію спеціалізованих виробництв наявністю: працівників потрібної кваліфікації; розвитком допоміжних галузей; спеціалізованих підприємств щодо різних частин виробничого процесу та доводить взаємозв'язок між спільним розташуванням виробництв та їх економічною ефективністю. Також, необхідно відзначити доробок А. Маршалла щодо обґрунтування отримання синергетичного ефекту для поблизу розташованих підприємств в результаті таких факторів, як: доступ до постачальників ресурсів та кваліфікованих кадрів з відповідними знаннями та досвідом; обмін знаннями, досвідом та інноваціями між підприємствами. Дослідження промислових районів дозволило встановити «позитивні екстерналиї» та «зовнішні економії», а саме вигоди від зростання продуктивності, які її створюють та опосередковано впливають на інших суб'єктів.

Представники неокласичної школи економічної теорії Р. Солоу, Дж. Мід, А. Льюїс обґрунтували теорії економічного росту. Так, вони довели, що збільшення економічного росту відбувається при підвищенні продуктивності праці, яка, у свою чергу, залежить від техніки, технології та організації виробництва. Дж. Бортс досліджував зближення рівня розвитку регіонів, враховуючи технологічний рівень виробництва, залежно від мобільності чинників економічного росту. Його дослідження подовжили Р. Холл і Ч. Джонс, які довели, що окрім традиційних факторів на економічний ріст також впливають фактори розвитку інфраструктури (соціальні, політичні, інституціональні), а також географічні фактори.

У 1950 р. ученик Й. Шумпетера французький учений Ф. Перру у науковій праці «Економічний простір: теорія і застосування» [9] запропонував концепцією регіонального розвитку, а саме «полюсів зростання», в основі якої лежить уявлення про провідну роль галузевої структури економіки і, насамперед, провідних галузей, які продукують нові товари та послуги. Концепція полюсів зростання Ф. Перру базувалася на теорії центральних місць В. Крісталлера, методів «витрати – випуск» В. Леонтьєва, теорії виробничо-територіальних комплексів М. Колосовського та поглиблювала їх.

В основі теорії вченого лежить ефект домінування, який доводить, що для економічного зростання необхідно зосередитися на ролі «рушійних галузей», якими є полюси зростання, що притягують фактори виробництва, забезпечуючи найбільш ефективне використання ресурсів, стаючи центрами та ареалами економічного простору, де розміщуються підприємства провідних галузей.

Запропонована Ф. Перру модель «полюсів зростання» одержала практичне використання як теорія стимулювання регіонального розвитку, яка спрямована на формування ефективного розвитку окремих територій, а не усунення регіональної асиметрії, оскільки «полюси зростання», у ході свого розвитку стаючи центрами прийняття рішень і генерування прибутку, справляють позитивний ефект на свою периферію (підлеглі фірми і території). Теорія полюсів зростання Ф. Перру стала поштовхом для інших науковців. А саме, представника французької економічної школи

Ж. Будвіля, іспанського науковця Х Ласуена, французького економіста П. Потье та американського дослідника Дж. Фрідмена.

Наприкінці 40-х – початку 50-х років ХХ ст. у науковому колі поширилися регіональні дослідження у напрямі просторових аспектів економічної циклічності, що сприяли розробленню засад регіональної економічної теорії. Так, американські економісти Р. Вайнінг та Р. Нефф на основі аналізу статистичних даних американської економіки узагальнили регіональні аспекти циклічних коливань, їх причини та наслідки. Інший американський економіст Дж. Борте першим застосував положення загальної теорії для районів.

Необхідно відзначити внесок у розвиток регіональної теорії радянського економіста-географа М. Колосовського, що у 1958 р. у праці «Основи економічного районування» [10] обґрунтував організацію продуктивних сил на основі виробничо-територіальних комплексів та районоутворювальних процесів. Вчені-економісти М. Некрасов та О. Румянцев у своїх працях розглядали проблеми регіональної економіки та їх вирішення через призму розміщення продуктивних сил. Отже, радянські науковці спиралися на вирішення проблеми асиметричності регіонального розвитку та ефективності розміщення продуктивних сил завдяки державному директивному плануванню.

Щодо впливу на науковий генезис теорій розвитку регіонів в інноваційному напрямі окрім теорії «полюсів зростання» Ф. Перру необхідно відмітити еволюційну концепцію «дифузії нововведень», обґрунтовану представником неокласичної школи австрійського та американського вченого Й. Шумпетера [11, с. 122], яка стала базою для багатьох інноваційних концепцій ХХ ст. На його думку, рушійною силою економічної динаміки в умовах прискорення темпів науково-технічного прогресу стає дифузія нововведень. Вчений довів, що інновації є головним чинником, що зумовлюють прогрес у формі циклічного руху, оскільки вони, порушуючи економічну рівновагу, спричиняють невизначеність в економічній динаміці та зумовлюють перехід економічної системи із одного стану рівноваги в інший. Життєві цикли нововведень є своєрідним «процесом творчого руйнування» та набувають форму кластерів, які нерівномірно з'являються в економічній системі. При цьому науковець вважав, що нововведення можуть мати форму продукту або процесу, між якими існують взаємозалежність та взаємодія.

На наш погляд, необхідно також розглянути концепцію національної інноваційної системи, що стала поштовхом до розроблення регіональної інноваційної системи. Поняття «національна інноваційна система» у наукову практику увів в кінці 80-х років ХХ ст. англійський економіст, представник неошумпетеріанського напрямлення в економічній думці К. Фрімен, який акцентував увагу на інституційному аспекті інноваційної діяльності та вважав, що результативність інноваційного розвитку економіки залежить від взаємодії економічних суб'єктів як елементів комплексної системи створення і використання знань, а також із суспільними інститутами.

У 1992 р. побачила світ праця шведського економіста Б.-А. Лундвалла «Національна система інновацій», а також майже одночасно у 1993 р. праця «Національна інноваційна система: компаративний аналіз» – професора Колумбійського університету США Р. Нельсон. Це стало поштовхом для обґрунтування концепції регіональної інноваційної системи як окремого напрямку теорії інноваційних систем, що об'єднує в собі регіональні аспекти інноваційного процесу та системний характер інноваційної діяльності. До регіональної інноваційної системи сформувалось три підходи: по-перше, «згори – донизу» так, Дж. Хауельс, Б. Карлссон, Р. Станкевич та інші наковці вважають, що базис регіональної інноваційної системи формується на принципах національної інноваційної системи, повторюючи її складові та властивості. По-друге, «знизу – догори», Х. Брачик, П. Кук та інші науковці вважають, що рівень інноваційного розвитку регіону залежить від інтелектуально-інноваційного потенціалу та від можливостей регіону генерувати знання, впроваджувати та поширювати інновації

тощо. По-третє, Дж. Ламбой і Р. Бошма та інші, думку яких ми поділяємо, наголошують на інтеграційному підході, який об'єднує попередні та вважають, що регіональна інноваційна система залежить від територіальної інституційної структури, наявного інтелектуально-інноваційного потенціалу, інноваційно-технологічного розвитку, розвитку підприємництва та інноваційної діяльності тощо. Концепція регіональної інноваційної системи доводить, що важливим у інноваційному процесі є географічна локалізація для налагодження ефективних взаємовідносин між суб'єктами інноваційної діяльності та розвиненістю інноваційної інфраструктури.

На наш погляд, серед теорій регіонального розвитку, також обов'язково необхідно зупинитися на концепції кластерного розвитку, запропонованої Нобелівським лауреатом М. Портером у 90-х роках ХХ ст. Кластери розглядаються як сконцентровані за географічною ознакою групи взаємозв'язаних підприємств, які одночасно конкурують та проводять спільну діяльність між собою. На основі глобальної стратегії конкурентних переваг М. Портер, на базі теорій абсолютних і порівняльних переваг А. Сміта та Д. Рікардо, започаткував парадигму регіональної конкуренції, яка базується на більш широкому розумінні процесу конкуренції між підприємствами і регіонами на основі зростання продуктивності. Теорія кластерів фокусує свою увагу на усуненні обмежень щодо виробництва і зростання продуктивності [12].

Висновки. Отже, раціональне розміщення виробництва у регіональному аспекті в межах теорії просторової регіональної економіки висвітлювалося у роботах дослідників класичної економічної школи (німецьких вчених Й. Тюнена, В. Лаунхардта, А. Вебера, В. Кристаллера, А. Льюша), у працях прихильників кейнсіанства (У. Айзарда), неокласиків (А. Маршалла) та інших науковців різних економічних шкіл.

Розвиток економічної думки призвів до відгалуження теоретичного напрямку вивчення проблематики функціонування регіональних аспектів. На початку теоретичного осмислення регіональних процесів, особливості просторового розвитку розглядалися скрізь призму розміщення галузей промисловості. Так, Й. Тюнен довів теорію просторового розміщення на прикладі відстані сільськогосподарських виробників від міст, В. Лаунхард – у залежності від відстані до ринків збуту та сировини, А. Вебер – з урахуванням витрат на транспортування, робочу силу та агломерацію, В. Кристаллер – теорію розташування центральних міст, яка базувалася на концепції отримання максимального прибутку підприємств та ринків збуту. Таким чином, в центрі уваги науковців досить тривалий час знаходилися гомогенні території, тобто однорідні території або території, які обмежувались невеликою кількістю економічних характеристик.

З певним часом, в теоріях регіонального розвитку почали враховуватися специфічні риси об'єкта дослідження, що характеризують просторові аспекти функціонування господарюючих суб'єктів. А. Маршалл обґрунтував концентрацію спеціалізованих виробництв в окремих регіонах та отримання синергетичного ефекту від «позитивних екстерналій» та «зовнішньої економії». Теорія індустріальних районів Й. Маршалла доводила положення регіонів як джерела прибутку держави в цілому.

У подальшому, в теоріях регіонального розвитку став використовуватися імпульсний підхід. Ф. Перру запропонував теорію «полюсів зростання», що мала за мету не усунення існуючих диспропорцій, а знаходження напрямів розвитку окремих територій та активізацію економічної діяльності периферійних районах. Теорія «полюсів зростання» зайшла своє відображення у працях Ж. Будвіля, Х. Ласуена, П. Потье та інших науковців.

Вагомий вплив на розвиток економічної теорії здійснила концепція «дифузії нововведень» Й. Шумпетера, що обґрунтувала виникнення, особливості та поширення інновацій, а також нерівномірність розвитку у зв'язку з непередбаченим виникненням нововведень.

У свою чергу, ці та інші теорії стали підґрунтям для подальших досліджень та теоретико-методологічних доробок науковців щодо теорій регіонального розвитку, у тому числі «нового регіоналізму».

Список використаних джерел:

1. Thünen Johann Heinrich. *Der Isolierte staat in beziehung auf landwirtschaft und nationalökonomie* – Verlag von Gerhard Fischer, Jena, 1910.
2. Божко І. І. Місце інформації в теоріях та концепціях регіонального розвитку / І. І. Божко // *Економічні науки*. – Серія «Регіональна економіка». Зб. наук. пр. ЛНТУ. – Випуск 10 (39). – Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2013. – С. 23-31.
3. Launhardt Carl Wilhelm Friedrich. *Die Bestimmung des zweckmässigsten standortes einer gewerblichen anlage*, *Zeitschrift des Vereines Deutscher Ingenieure*, 1882.
4. Вебер. М. *История хозяйства. Город* / М. Вебер. пер. с нем. / Ин-т социологии РАН. Моск. высш. шк. социал. и эконом. наук. Центр фундамент, социологии : под ред. И. Гревса. – М. : Канон-пресс-Ц ; Кучково поле, 2001. – 576.
5. Christaller W. *Die zentralen orte in süddeutschland*, 1933.
6. Losch A. *Die raumliche ordnung der wirschaft eihe. untersuchung uber standort, Wirtschaftsgebiete und intermetionalem handel*. – Jena: Fisher, 1940
7. Изард У. *Методы регионального анализа: введение в науку о регионах* / У. Изард. Пер. с англ. В.М. Хомана, Ю.Г. Лунеца, С.Н. Тагера. – М. : «Прогресс», 1966. – 660 с.
8. Marshall A. *Principles of economics*. – London: Macmillan, 1965.
9. Perroux F. *Economic Space: theory and applications*. // *Quarterly journal of economic development*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1951.
10. Колосовский Н. Н. *Основы экономического районирования* / Н. Н. Колосовский. – М.: «Госполитиздат», 1958. – 200 с.
11. Шумпетер Й. *Теория экономического развития* / Й. Шумпетер. – М. : «Прогресс», 1982. – 276 с.
12. Портер М. *Конкуренция: пер. с англ.* / М. Портер. - М. : Издат. Дом «Вильямс», 2006. - 608 с.

References:

1. Thünen, J.H. (1910), *Der Isolierte staat in beziehung auf landwirtschaft und nationalökonomie*, Verlag von Gerhard Fischer, Jena, Germany.
2. Bozhko, I.I. (2013), "Place of information in theories and concepts of regional development", *Ekonomichni nauky*. – Seriiia "Rehional'na ekonomika". Zb. nauk. pr. LNTU, vol. 10, pp. 23-31.
3. Launhardt, C.W.F. (1882), "Die Bestimmung des zweckmässigsten standortes einer gewerblichen anlage", *Zeitschrift des Vereines Deutscher Ingenieure*, Germany.
4. Veber, M. (2001), *Ystoryia khoziajstva. Horod [History of economy. City]*, Tsentr fundament. sotsyolohyy, Moskva, Rossija.
5. Christaller, W. (1933), *Die zentralen orte in süddeutschland*, Germany.
6. Losch, A. (1940), *Die raumliche ordnung der wirschaft eihe. untersuchung uber standort, wirtschaftsgebiete und intermetionalem handel*, Jena: Fisher, Germany.
7. Izard, U. (1966), *Metody regional'nogo analiza: vvedenie v nauku o regionah [Methods of regional analysis: introduction to the science of regions]*, Progress, Moskva, SSSR.
8. Marshall, A. (1965), *Principles of economics*, Macmillan, London, England.
9. Perroux, F. (1951), *Economic Space: theory and applications*, Harvard University Press, Cambridge, England.
10. Kolosovskij, N.N (1958), *Osnovy jekonomicheskogo rajonirovanija [Fundamentals of economic zoning]*, Gospolitizdat, Moskva, SSSR.
11. Shumpeter, J. (1982), *Teorija jekonomicheskogo razvitija [The Theory of Economic Development]*, Progress, Moskva, SSSR.
12. Porter, M. (2006), *Konkurencija [Competition]*, Izdat. Dom "Vil'jams", Moskva, Rossija.

Keywords: theory; concept; regional development; region; territory; space.

Ключові слова: теорія; концепція; регіональний розвиток; регіон; територія; простір.

Ключевые слова: теория; концепция; региональное развитие; регион; территория; пространство.

Перевірено на плагіат системою: <https://corp.unicheck.com/library/viewer/report/3618588>

Рецензент: Худoley В. Ю., ректор ПВНЗ «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», доктор економічних наук, професор